

Олександр Лук'яненко. Життєвий та професійний шлях К.Л. Наталевича крізь призму офіційних документів та автобіографічних нотаток

студентки на урок не допускалися, і я зараз, спостерігаючи реклами по телебаченню, вже з висоти своїх років думаю, як це було правильно і як це дисциплінувало.

Можна багато говорити про її педагогічну методику, але про це скажуть інші, а моїм завданням було відтворити її портрет, як особистості, музиканта, педагога й вихователя, високоморальної людини, котра прожила нелегке, але гідне й сповнене високої творчості життя. Пам'ятаємо її!

Література:

1. Елена Константиновна Наталевич: последние годы жизни. Режим доступа : <https://www.youtube.com/watch?v=ffEcSJ2ya5g&t=78s>
2. Олена Костянтинівна Наталевич: портрет музиканта і педагога на тлі епохи : [матеріали міжнародного науково-практичного семінару фортепіанного мистецтва] / укладач І.В. Цебрій. – Полтава: ПМУ; ПНПУ, 2013. – 56 с.

Олександр Лук'яненко (м. Полтава) ЖИТТЄВИЙ ТА ПРОФЕСІЙНИЙ ШЛЯХ К.Л. НАТАЛЕВИЧА КРІЗЬ ПРИЗМУ ОФІЦІЙНИХ ДОКУМЕНТІВ ТА АВТОБІОГРАФІЧНИХ НОТАТОК

Значення спадковості у визначенні професійного шляху у родинах освітньої та мистецької інтелігенції не є новиною. Тому звернення до генеалогічних студій, які б розкривали вибір життєвих орієнтирів Наталією Наталевич було б очевидним фактом. Наша розвідка має перед собою дещо інші завдання. Ми прагнемо виявити залежність становлення особистості мистця в залежності від викликів, що їх ставила епоха, та відповідей, які спромагався дати суб'єкт дослідження. У нашій сьгоднішій історії мова піде про людину, котра більше чверті століття присвятила мистецькій освіті і плеканні краси та сили голосу.

Костянтин Леонтійович Наталевич народився 27 серпня 1893 року у селі Велятичі Борисівського повіту Мінської губернії у Російській імперії. За національністю визначав себе росіянином, за соціальним походженням походив із селян-бідняків. Батько був сільським фельдшером, а після революції працював помічником лікаря [1, арк.1].

Певне, це і був перший виклик епохи, який і визначив подальше професійне становлення К.Наталевича: **виклик бідності**.

Міжнародні науково-мистецькі читання пам'яті Олени Костянтинівни Наталевич:
до 100-ліття з Дня народження

Багатосімейність та слабкий матеріальний стан спрямували хлопця до Катеринославської духовної семінарії, де він навчався з 1909 по 1915 рр. Безкоштовне навчання стало доступним йому як «власникові прекрасного голосу» [1, арк.3]. Разом зі своїм другом, Іваном Паторжинським, який згодом став прем'єром Київської опери, брав уроки співів у солістки харківської опери Г. Вельгій. Зауважував, що захоплювався ідеями Жовтневої революції, тому почав активну роботу у численних кампаніях з розбудови радянської держави, в основному у сфері освіти, профспілки та мистецтва. Саме цей виклик спонукав до пошуку першого місця роботи на випробування себе як педагога-хормейстера, а не просто як церковного регента.

Розподіл закинув К. Наталевича у м. Таганрог, де він осів на 6 років (1915-1921 рр.). Чотири роки, з вересня 1915 р. по вересень 1919 р., був учителем співів двокласного міського училища, а згодом – художнім керівником державного радянського хору, хормейстером Таганрозької опери, та учителем співів трудової школи №17, де й пропрацював до квітня 1921 р.

Другий виклик – **виклик голоду**. Через проблеми з продовольством, рятуючи родину, К. Наталевич на три роки виїхав до м. Каховка (1921 – 1923 рр.) до свекра, народного учителя Петра Терещенка. Тут професійна стежа могла круто повернутися та відвести від мистецтва. Відтоді почалася його кар'єра як управлінця: півроку завідував Каховським міським, а до вересня 1922 р. – районним відділами освіти. Далі рік роботи завідувачем школи №3. А весною 1923 р. почалося навчання на політико-педагогічних курсах в Одесі.

Третій виклик – виклик... виклику. У 1923 р. фах К. Наталевича знадобився у Таганрозі, тому міський відділ народної освіти повернув його з «вимушеної еміграції». Він виходить на викладацьку роботу, працюючи учителем початкових класів та викладачем співів у другому концентрі окружної школи залізничників №6. Однак, знову міг загубитися у кабінетній роботі. К. Наталевич був делегатом I Всеукраїнського з'їзду учителів у Харкові (грудень 1924 р.) та Всесоюзного у Москві (січень 1925 р.). До кінця 1920-х рр. був на керівній роботі як відповідальний секретар дільничого комітету, а згодом і окружного правління спілки освітян «РОБОС». З 1926 р. по 1928 р. був депутатом Таганрозької міської ради.

Однак, його професійне покликання виходило далеко за межі бюрократії. Тому за призначенням Донського відділу народної освіти 2 роки (з вересня 1928 по квітень 1930 рр.) він був директором міського

Олександр Лук'яненко. Життєвий та професійний шлях К.Л. Наталевича крізь призму офіційних документів та автобіографічних нотаток

музичного технікуму у Таганрозі. Саме у цей час чоловік був відправлений на навчання на музичні курси при Ленінградській консерваторії, де у 1929-1930-х рр. отримав додатковий фах хормейстера. І, ставши інспектором з музичного виховання дітей при Таганрозькому відділі народної освіти, не облишив практики. До вересня 1934 р. викладав співи у зразковій школі №10, у педагогічному технікумі, у трудових школах №2 та №8.

Четвертий виклик – **виклик практики**. Отримавши відповідну освіту, К.Наталевичу необхідно було довести самому собі та оточенню правильність вибору стежі педагога-хормейстера. Цьому і були присвячені наступні 8 років у Ростові-на-Дону (1934-1942 рр.). Там він попервах обіймає посаду інспектора музичного сектору крайового будинку художнього виховання дітей при КрайВНО (1934-1936 рр.). однак, уже за два роки повністю присвячує себе роботі з творчими об'днаннями та дітьми. Окрім роботи викладачем співів у трудових школах №75 та 83, К.Л. Наталевич був хормейстером самодіяльних колективів клубу заводу «Ростсільмаш» – дорослого хорового колективу та дитячої хорової капели. Як згадував сам, діяльність колективів «тепло та з любов'ю згадувалася радянською пресою. Виходили публікації у Таганрозькій газеті «Сталінець», в обласній періодиці «Молот», «Більшовицька зміна», а також центральних виданнях «Правда», «Известия», «Комсомольська правда». Колектив отримував перші премії на обласних олімпіадах художньої творчості, виступи дитячої капели транслювалися по радіо по області та Союзу. Відбувалися кіно- та аудіозаписи виступів колективу. Хормейстер та діти отримували численні премії. У червні 1941 р. перейшов на роботу хормейстером до центрального Ростовського будинку Червоної Армії та керівником ансамблю 2-го Артилерійського училища.

П'ятий виклик – **виклик великої війни**. У роки німецько-радянського протистояння чоловік залишився у Ростові, бо ремісниче училище, з яким мав евакуюватися, не встигло виїхати з міста – не прибув потяг. А з ним лишилася і майже вся родина, яка складалася з дружини-учительки, доньки-студентки Київської консерваторії, невістки-вчительки та п'ятирічного внука. З міста виїхав лише син, викладач математики в Ростовському інституті інженерів шляхів сполучення.

Коли німці на 7 днів уперше зайняли Ростов, а потім були вибиті з нього, К. Наталевичу довелося виконувати обов'язки посадовців, евакуйованих із міста. Певний час довелося керувати відділом кадрів

Міжнародні науково-мистецькі читання пам'яті Олени Костянтинівни Наталевич: до 100-ліття з Дня народження

Оборонбуду та Управбудами. Коли у місті знову відкрили клуби, вийшов на улюблену роботу у клубі 8 березня та ремісничого училища.

Зауважував, що мав «смертельну ненависть до фашистів», які мучили народ, закатували його молодшого брата Володимира (завідувача міського фінансового відділу. депутата). Дім з усім майном згорів. Мав донос до німецької управи через свою радянську діяльність. Тому вирішив, що заради збереження фізичного існування себе та своєї родини не міг лишатися у Ростові, де пропрацював 9 років. виїхав до Таганрога до старої матері, а згодом до Миколаєва.

Шостий виклик – виклик хвороби. А далі – 10 років лікування по санаторіях Сочі-Мацеста, Хосте-Мацеста через загострення деформованого спондилоартрозу – хвороби, що характеризується дегенеративними змінами в міжхребцевих суглобах, за яких руйнується хрящова тканина. Хвороба на довгий час поклала у ліжку. Лікувався за рахунок дітей [1, арк.3-5].

Сьомий виклик – виклик ідеологічної боротьби. У лютому 1952 р. призначений викладачем музики до Велико-Сорочинського педучилища. Однак, там йому не дозволили довгий час займатися улюбленою справою. Уже за рік надійшов анонімний лист, у якому викладача співів звинуватили у приховуванні відомостей з біографії, які йшли у розріз з атеїстичним вихованням молоді. За даними, виявленими парткомом училища, К. Наталевич з 1948 по 1952 рр. працював священником у с.Жовтневе на Миколаївщині. Це й спричинило його швидкий вихід на заслужений відпочинок [1, арк.20зв.]. На цьому історія Особистості, відтворена крізь призму офіційних документів, добігає кінця. Проте, не завершується життєвий шлях людини, учителя і митця, який варто відтворити з урахуванням усних свідчень учнів, знайомих та рідних.

Література:

1. Державний архів Полтавської області, ф. Р-4010. Великосорочинське педагогічне училище імені М.В. Гоголя, оп. 1, спр. 61. Накази по Великосорочинському педагогічному училищу за 1953 рік (3 січня – 25 грудня 1953), 70 арк.
2. Там само, спр. 101. Особова справа викладача музики та співів Великосорочинського педагогічного училища імені М.В. Гоголя Наталевича Костянтина Леонтіївича. (17 лютого 1952 – 20 жовтня 1953), 18 арк